

נהמרת יצחק

בסייעתא דשמיא | וישלח תשפ"ב | גליון מס' 118

ואלה שמות אלופי עשו וכו' אלוף מגדיאל וגו'.

א

פירש רש"י **אלוף מגדיאל** הוא⁽¹⁾ רומי, ועיין ברמב"ן שהקשה על רש"י, וזה לשונו, ולא הבינותי זה, כי אם נאמר שיהיה נבואה לימים רבים ולעתים רחוקות, הנה מלכים רבים מלכו לאדום על מלכות רומי, ואין רומי אלוף, אבל היא מלכות גדולה ואמתני ותקיפא יתירה לא היה כמוה בממלכות, ע"כ.

ופירושו, שמה שפירש רש"י **מגדיאל** זו רומי⁽²⁾, היינו שאין מגדיאל שם של אלוף מסוים, אלא שמבני עשיו יהיה אלוף על עיר רומי, ומשמע שמדבר על העתיד, וקשה, אם כן אמאי הזכירו בשם אלוף, הלוא הרבה מלכים מלכו על מלכות זו, ומלך יותר חשוב מאלוף, ואם כן היה צריך לומר מלך מגדיאל, ועוד הקשה שאין שייך שם אלוף על רומי כלל שהוא מלכות גדולה וכו', פירוש ושם אלוף אינו מתאים לה, ודו"ק.

ובהמשך דבריו הביא הרמב"ן דברי הפרקי רבי אליעזר (שזהו מקורו של רש"י), דאיתא שם, ומגדיאל זו רומי, שנאמר **אלוף מגדיאל אלוף עירם**, וכתב על זה, וזה לשונו, כוונתם בזה וכו' כי היו המקרים בראשונים רמז לזרעם, ע"כ, פירוש שבאמת אלוף מגדיאל היה בזמן הקדום, רק שמרמז שהיה אלוף על מקום שעתיד להיות רומי, והיינו שאלוף מגדיאל מרמז על אלוף עירם, ושורשו של רומי הוא מאלופי אדום.

והנה לפי דעת הרמב"ן מבואר שסבירא ליה שהיו רק עשרה אלופים לעשיו, ומגדיאל הוא האחרון שבהם, וזה לשונו, והנה אלה האלופים האחרונים עשרה עם מגדיאל, רמז שיהיו מלכי אדום בממשלתם במלכות הרביעית עשרה, ימלכו על ארץ אדום, והעשירי מהם ימלוך על רומי, ומשם תתפשט אחרי כן מלכותם על כל העולם, ולזה ירמוז שם מגדיאל שיתגדל על כל אל, כמו שאמר בו **ועשה כרצונו המלך ויתרום ויתגדל על כל אל**, וזהו שנאמר (בדניאל) **וקרניא עשר מינה מלכותא עשרה מלכין יקומו ויחריקו יקום אחריהון והוא ישנא מן קדמיה**, ואמרו בבראשית רבה, כולם ביוצאי יריכו של עשיו הכתוב מדבר, ע"כ.

ומבואר שמגדיאל הוא העשירי והאחרון של אלופי עשיו שהוא יתגדל על כל אל וכו', וזה הקרן העשירי שחזה דניאל בחלומו, וביקש פתרונו מן המלאכים שעומדים לפני 'עתיק יומין', והסביר שהקרן העשירית הוא המלך העשירי, ויהיה משונה מן הראשונים, והרמב"ן מפרש שהוא רומי, ונרמז בשם מגדיאל.

אך לכאורה קשה דאם מגדיאל הוא האחרון הא כתוב אחריו עוד אלוף, **אלוף עירם**, ואם כן יש אחד עשר אלופים, ונראה שזה מה שכתב הרמב"ן בסוף דבריו, וזה לשונו, ודרשו **אלוף עירם** שהוא עתיד לערום תיסוריות (אוצרות), למלך המשיח במהרה יגלה, ע"כ, והיינו שאין אחד עשר אלופים, אלא עשרה, ואלוף עירם פירוש שרומי (שנרמז במגדיאל), יערים אוצרות למלך המשיח, (ויש לציין לפסחים (ק"י:ח:)), שלח ליה רבי לר' יהודה בר יוסי וכו' כל הני אוצרות שברומי וכו', עיין שם).

ועיין במזרחי שיישב דעת רש"י מקושית הרמב"ן, וכתב שאף על פי שהיה הרבה מלכים לרומי, מכל מקום שאני מגדיאל שהיה אלוף, מלך בלי תגא (כתר), כי היה אפשר

עם לבן גרתי וגו', (ל"ב ה').

בשליחות שיעקב שלח לעשיו, ציווה יעקב לומר לעשיו **שעם לבן גרתי**, ועיין רש"י שפירש בשני אופנים.

א', שלא נעשיתי שר וחשוב, אלא גר, אינך כדאי לשנוא אותי על ברכות אביך שברכני הוה **גביר לאחיך**, שהרי לא נתקיימה בי.

ב', **גרתי** בגימטריא תרי"ג, כלומר עם לבן הרשע **גרתי**, ותרי"ג מצות שמרתי, ולא למדתי ממעשיו הרעים, ע"כ.

ובפשטות יש לומר ששני הפירושים נכונים, ולשניהם נתכוין יעקב, דבתוך דבריו היה מונח שני המובנים, גם זה וגם זה, (מה שמכנים 'דיפלומטיה').

ונראה לבאר, על פי היסוד שיסד לנו הבית הלוי על פי הזוהר הקדוש⁽¹⁾, שיש שני אופנים שעשיו בא ללחום כנגד יעקב, לפעמים בא כמו עשיו, שזה כמו שונא, שבא ללחום עם יעקב פנים בפנים, ולפעמים בא כמו אח, שמראה עצמו כאילו הוא אוהבו, ודרך זה בא ללחום עם יעקב ולהפילו, עיין שם.

ונראה שלעומת שני דרכים אלו, הקדימו יעקב לומר **עם לבן גרתי**, חדא שאם כוונתו לבוא כנגדו להלחם עימו על הברכות על זה אמר **עם לבן גרתי** שאין לעשיו שום סיבה להלחם עימו משום הברכות, שהרי הברכות לא נתקיימו אצלו, ועוד רמז לו שאם כוונתו לבוא כנגדו כמו אח, שרוצה להתחבר איתו, הודיע לו יעקב **עם לבן גרתי**, שאף שהיה אצל לבן מכל מקום תרי"ג מצוות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים, ואם כן אין לעשיו שום דבר משותף עימו ואינו רוצה להתחבר עימו כלל.

ויהי לי שור וחמור, (ל"ב ו').

פירש רש"י, **ויהי לי שור וחמור**, וזה לשונו, אבא אמר לי **מטל השמים ומשמני הארץ**, זו אינה לא מן השמים ולא מן הארץ, ע"כ.

ועיין לעיל מה שהבאנו מבעל הבית הלוי, שעשיו יכול לבוא כנגד יעקב, או כעשיו או כאח. ונראה דכאן מבואר ברש"י שיעקב התייחס לעשיו כעשיו, שבא ללחום עימו, ועל זה אמר לו שאין כאן טעם וסיבה למלחמה, שהרי לא נתקיימו אצלו הברכות.

ויש לבאר גם באופן שעשיו בא אליו כאח וכרע, וזה על פי מה ששמעתי מאמו"ר זללה"ה,

(1) ועי' מש"כ בליקוטי נ"י תשפ"א.

(1) אכן יש גירסא היא רומי ועי'.

(2) גי' הרמב"ן מגדיאל זו רומי.

והנה כעין זה פירש המהר"ל בגור אריה, ששם המקום הוא מגדיאל, ונקרא על שם שמגדיל אותה בגדולה, וזה רומי, וכתב עוד שם שגם רומי הוא מלשון התרוממות כמו מגדיאל שהוא לשון גדולה, כי זאת העיר הוא יתברך מגדיל אותה.

ובנוגע לקושיית הרמב"ן כתב הגור אריה שכל אלופי רומי נקראים מגדיאל, ואף שרומי מלכות גדולה וכו' אין מלכותה לעולם, בזה שהוא אלוף זה לעולם, וזה מה שכתב שהגדולה תהיה לעולם.

ולגבי אלוף עירם, כתב שם בגור אריה, שגם הוא רומי, אבל יש להם שני מקומות, כי יש להם עיר, ויש להם מגדל, העיר בארץ, ומגדל ראשו בשמים, כי עד שם מגיעים בהתרוממות, ועיין שם שכתב שכנגד העיר והמגדל של רומי, וימלא החרבה לבנות עיר קדשו, ומגדל דוד עד עולם, (עיר כנגד עיר, ומגדל כנגד מגדל), במהרה בימינו אמן, ע"כ.

ויוצא שפליגי רש"י והרמב"ן בפירוש **אלוף מגדיאל**, האם קאי על כל ממלכת רומי, שהיא מאדום, או רק על זמן מסוים בתחילת ממלכת רומי שאז אחד מאלופי אדום שלט עליהם.

והנה מדברי כולם נשמע שאין מגדיאל שם של אדם מסוים, אלא שמה של מלכות רומי.

ב

איתא ביבמות (צ"א:), כתב (גט) לשם מלכות שאינה הוגנת, פירש רש"י לשם מלכי רומי, ותנא קרי לה שאינה הוגנת משום דאין להם לא כתב ולא לשון כדכתיב (עובדיה) **בזוי אתה מאד**, ע"כ, ועיין בתוספות ישנים שם שהקשה על רש"י, וזה לשונו, ותימה דהא חזינא דאית להו כתב ולשון, ויש לומר דאינו כתב מיוחד, אכן לקחו אותו משארי לשונות, ואם תאמר אמאי לא חשבינן ליה ללשון גמור, כמו לשון ישמעאל ולשון אדום, שלא היו כמו כן בדור הפלגה, (פירוש דהשבעים לשון הם מהשבעים אומות שהתפרדו בזמן דור הפלגה, ולכל אחד ואחד יש לשונו המיוחד לו), ויש לומר דאין לשונם טוב כל כך כמו לשון ישמעאל וכו', עיין שם.

והנה מדברי התוספות שנקטו לשון ישמעאל ולשון אדום, כקושיא על רומי שאין להם לשון, משמע שרומי ואדום הם שני אומות נפרדות, ואין אדום רומי, ולא רומי אדום.

וצריך ביאור דעיין עבודה זרה (י'), תני ר' יוסף (אהא דכתיב בעובדיה), **הנה קטן נתתיך בגוים** שאין מושיבין מלך בן מלך, **בזוי אתה מאד** שאין להן לא כתב ולא לשון, עד כאן, והנה בקרא מוכח דקאי על אדום, וכדכתיב שם **חזון עובדיה כה אמר ה' אלקים לאדום** וכו' **הנה קטן נתתיך** וכו', ועליו דרשו שהם אומה שאין להם לא כתב ולא לשון, ואם דרשו הך קרא על רומי, בהכרח שאדום ורומי הם אומה אחת, ודברי התוספות צריך ביאור, שמשמע מדבריו ששני אומות הם.

והנה עיין רש"י בעובדיה שפירש הא דכתיב **הנה קטן נתתיך**, וזה לשונו, רבותינו דרשו **קטן** שלא היה להם לא כתב ולא לשון, **בזוי**, שלא היו מעמידין מלך בן מלך, ע"כ, והנה זה היפך הגירסא שלפנינו בגמרא עבודה זרה שם, (ואפשר שכך הייתה גירסת רש"י), ועל כל פנים ילפינן או מדכתיב **בזוי אתה מאד**, או מדכתיב **הנה קטן נתתיך**, שאדום - רומי אין להם לא כתב ולא לשון.

ג

כתב הרמב"ן בפרשת בלק³ אהא דכתיב **וירא את הקיני** וכו' **וצים מיד כתיב**, וזה

(בשם מרן הגרי"ז זצ"ל), ששמע פעם פירוש מרב אחד מגרמניה, שביאר שיעקב שלח להגיד לעשיו שאיך אפשר שהיה אצל לבן ולא השפיע עליו כלל, ולא למד ממעשיו הרעים, זה על ידי **שויה לי שור וחמור** שהתייחסות של יעקב אל לבן היה כמו אל שור וכחמור, (ואמר שאף שאין זה הפירוש בפסוק, מכל מקום שיבא את הרעיון כי נכון הוא), ע"כ.

ונראה שזה ההתייחסות שצריך להיות כשעשיו בא כנגדו כאח ורוצה להתחבר איתו, צריך להסתכל עליו כמו אל שור וחמור, ובאופן זה לא ישפיע עליו וינצל ממנו.

וירא אלקים אל יעקב וכו' **ויברך אתו**, (ל"ה ט').

ויברך אתו, פירש רש"י ברכת אבלים.

ובפשטות הברכה היה מה שכתוב כאן בהמשך הפסוק שקרא שמו ישראל, וכן שגוי וקהל גוים יצאו ממנו ומלכים מחלציו יצאו.

ובביאור ברכה זו נראה, דעיין לעיל פרשת תולדות, שהקב"ה בישר לרבקה **שני גוים בבטןך ושני לאמים ממעיך יפרדו ולאם מלאם יאמץ ורב יעבוד צעיר**.

והנה עיין מה שבארנו שם, שרבקה אמרה **למה זה אנכי**, שמה הועילה כל התפילות שלה, אם כתיב **ויעתר לו ה'**, ודרשינו **לו** ולא לה, ועל זה ענה לה הקב"ה שהתפילה הועילה בשביל בניה, עיין שם.

ונראה דעכשיו כשמתה רבקה הקב"ה ניחם את יעקב, על ידי שנתן לו ברכות אלו, שכנגד **ורב יעבוד צעיר** קרא שמו ישראל, וכנגד **שני גוים בבטןך** ברכו בפרה ורבה גוי וקהל גוים יהיה ממך, (עיין רש"י עוד שנים), וכנגד **ולאם מלאם יאמץ** ברכו שמלכים מחלציו יצאו, ומכיון שיעקב קיבל כל הברכות האלו, אם כן יקויים בו **ואת הארץ אשר נתתי לאברהם וליצחק לך אתננה ולזרעך אחריך** וגו', וזה היה הברכת אבלים שהקב"ה ניחם ליעקב, ודו"ק.

ויצב יעקב מצבה במקום אשר דבר אתו וגו', (ל"ה י"ד).

עיין רש"י (בנדפס לפנינו), **במקום אשר דבר אתו**, איני יודע מה מלמדנו, ע"כ.

ולכאורה צריך ביאור מאי קא קשיא ליה לרש"י, הא צריך לומר היכן הקים את המצבה, ובפרט שיש לומר שקאי **אשר דבר אתו** על מה שהקב"ה דבר אתו כשיצא מבאר שבע ללכת חרנה².

והנה בפרשה כתיב שלושה פעמים **במקום אשר דבר אתו**, (פסוק י"ג), **ויעל מעליו אלקים במקום אשר דבר אתו**, עוד פעם (פסוק י"ד), **ויצב יעקב מצבה במקום אשר דבר אתו**, ועוד פעם (פסוק ט"ו), **ויקרא יעקב את שם המקום אשר דבר אתו**, (שם אלקים בית אל').

ולכאורה יש לומר שהדיבור ברש"י נדפס שלא במקומו, ומה שכתב רש"י 'איני יודע מה מלמדנו', קאי על

(3) אינו נמצא בכל המהדורות מחמת הצנזור.

(2) ועי' מש"כ בפר ויצא ש.ז. בליקוטי נ"י.

הפעם הראשונה (פסוק י"ג), דכתיב **ויעל מעליו אלקים במקום אשר דבר אתו**, דלכאורה כאן זה מיותר.

וכן משמע בשפתי חכמים, שכתב וזה לשונו, אף על גב דבבראשית רבה, למדו מזה הפסוק האבות הן הן המרכבה, והרב סבירא ליה להאי דרוש, דהא הביאו סוף פרשת לך לך, מכל מקום סבירא ליה דאלו התיבות **במקום אשר דבר אתו** מיותרות, דהא גבי אברהם כתיב **ויעל מעליו אלקים** ולא סיים במקום אשר דבר אתו, ע"כ, משמע להדיא דקאי על הפסוק הראשון, דכתיב **במקום אשר דבר אתו**, ודווקא שם זה נראה מיותר.

אכן יש לבאר מה שבא ללמדנו (על פי דרש), דיש לחלק דאצל אברהם כתיב להדיא מהיכן עלה, **ויעל אלקים מעל אברהם**, ואברהם גופיה היה מקום אשר דבר אתו, מה שאין כן ביעקב כתיב רק **ויעל מעליו** ולא כתיב מעל יעקב, ומשום הכי היה צריך לפרש שהעליה היה **במקום אשר דבר אתו**, ודו"ק.

אכן זה גופא צריך ביאור אמאי כתיב רק **ויעל מעליו** וגו'.

ואפשר, דעיין רש"י לעיל אהא דכתיב **ויעל אלקים מעל אברהם**, שהאבות הם הם המרכבה לשכינה, והנה עיין מה שביארנו שם, דאיתא בכתבי האריז"ל דיש שני מיני כוונת מרכב"ה, יש כוונת מרכב"ה של שם הוי"ה, שזה בפנימיות, ויש כוונת המרכב"ה של שם אלקי"ם, ובחיצוניות, והנה תינח אצל אברהם דכתיב **ויעל אלקים**, שהמרכב"ה היא בבחינה חיצונית, יש לומר מפני שאברהם היה עדיין ערל, ומשום הכי לא היה המרכב"ה מבחינת הוי"ה.

אכן ביעקב צריך ביאור, אמאי היה המרכב"ה מבחינת **אלקים**, הא היה צריך להיות מרכב"ה של הוי"ה.

ויש לומר דמשום הכי כתיב **במקום אשר דבר אתו**, ועיין רש"י אהא דכתיב **ויברך אתו** שפירש שברכו בברכת אבליים, ונראה דדייקא משום הכי היה המרכב"ה בבחינת אלקי"ם, מפני שיעקב היה באבלות, ואין השכינה שורה אלא מתוך שמחה, ומשום הכי לא היה כאן מרכב"ה אלא מבחינה זו, וזה מה שמלמדנו, הא דכתיב **במקום אשר דבר אתו**, ודו"ק.

ואלה תלדות עשו הוא אדום, (ל"ו א').

הנה התורה כתב ושנה ושילש כמה פעמים שעשיו הוא אדום, חדא בתחילת הפרשה **ואלה תלדות עשו הוא אדום**, וכן לקמן (פסוק ח'), **וישב עשו בהר שעיר עשו הוא אדום**, וכן עד שם (פסוק

לשונו, והנה השלים דבריו באבדן כתים כי היא (כתים) החיה הרביעית שתכרת ביד המשיח וכו' כי **עדי אבד** הכרת זכרם לגמרי, וזה דבר מפורסם מדברי רבותינו כי החיה הרביעית שראה דניאל היא רומי אשר הגלתנו, והיא אשר תאבד ביד המשיח, ואל תשתומם בה (פירוש אל תקשה), מפני שהמלכות השלישית היא יון, כמו שמפורש שם בדניאל, וכתים הוא מזרע יון שנאמר **ובני יון אלישה ותרשיש כתים ודודנים**, (ואם כן איך אמר שכתים היא החיה הרביעית, שהיא כבר הייתה השלישית), כי זה אמת (שכתים היא רומי), ורבותינו מודים בו, כמו שאמרו (מגילה ו:), איטליא של יון זה כרך גדול שברומי, והוא ידוע כי שם הארץ אשר רומי מכללה תקרא בספריהם ובלשונום איטליא, ע"כ.

ומבואר מדבריו שרומי הינו מבניו של יון, ובהמשך דבריו כתב, וזה לשונו, אבל הענין הוא כמו בכנען, כי היבוסים וכו' הם בניו, והם ואביהם יחשבו כל אחד לגוי בפני עצמו כמו שנאמר וכו' והיה כן בעבור כי כל אחד מאלו הבנים היה לגוי עצום, ונקראו כן הגוים ההם בשם אביהם וכו' וכן רבים, (שהאב הוא עם אחד ויש מבניו שהם עמים בפני עצמם), אף כאן בני יון אלישה ותרשיש יתייחסו ליון, והם מלכות שלישית, וכתים היה לגוי עצום ויחשב למלכות רביעית, והיא שתמשך מלכותה עד המשיח, ותאבד בידו, ע"כ.

והנה מבואר מדבריו שרומי יוצא מיון, וכבר הקשו המפרשים⁴ שרומי אינו מיון, אלא מצאצאי עשיו.

אכן הרמב"ן עצמו מתרץ קושיא זו בספר הגאולה שלו, (בשער השלישי), וזה לשונו, ודע כי אנחנו, הסומכים על דעת רבותינו ז"ל, חושבים כי אנו היום בגלות אדום, ושאינ לנו עמידה ממנה עד בוא המשיח וכו' ומקרא מלא אצלנו **ועלו מושיעים בהר ציון לשפט את הר עשיו והיתה לה' המלוכה**, אבל עיקר הכוונה בזה כי האדומים הם היו הטועים ראשונה אחרי האיש שטען שהוא משיח, וטענו עליו גם באלהות, והם באו ארץ אדום ופשטה טעותם עד רומא הקרובה להם וכו' והסיבה והשורש עיקר כל דבר, לכן תחשב רומי ואדום מלכות אחת, אף על פי שהם אומות שונות, ועם כל זה הם קרובים ונעשה הכל עם אחד וארץ אחת, בהיותם על דעת אחת וכו', ע"כ.

ומבואר שבעצם אדום ורומי הם שני אומות נפרדות, דרומי הוא מיון, אבל בזמן מסוים נעשו עם אחד.

ועיין במהרש"א מכות (י"ב). (בח"א), אהא שפירש רש"י שם, ששרו של רומי הוא סמאל, וכתב המהרש"א שם, וזה לשונו, והוא מלאך ושרו של אדום, כדמייתי קרא **מי זה בא מאדום** וגו', וכבר האריך בזה הר"י אברבנאל, בספר משמיע ישועה, שמלכות רומי נקרא על שם מלכות אדום, שהמלך הראשון שמלך בו היה צפו בן אליפז, עיין שם.

וכבר כתב כן הרמב"ן סוף פרשת ויחי (מ"ט ל"א), על מה שכתוב שיוסף העלה עימו **גם רכב גם פרשים**, כשהלך לקבור את אביו, וזה לשונו, כי (יוסף) ידע זדון עשו ובניו, וכן היה מעשה, כי מצינו בספר דברי הימים ליוסף בן גוריון (פרק ב') וזולתו מספרי הקדמוניות, כי בא צפו בן אליפז בן עשו ועשה עמהם קטטה על זה, עד שערכו מלחמה ותגבר יד יוסף ותפשו עם מבחר גדודיו, והביאום למצרים ועמד שם בתפיסה כל ימי יוסף, וברח משם במותו, והלך לארץ כאנפניי (Cmpni) ומלך על כתים ברומא, ובסוף הומלך על כל ארץ איטליא והוא אשר מלך ראשון על רומא, והוא אשר בנה ההיכל הראשון והגדול מאשר נבנו ברומא, עיין שם⁵.

ונראה שבזה מיושב מה שכתב התוספת ישנים ביבמות, שיש לשון אדום, שזה לשונם של אלו שנמצאין בארץ אדום, אבל לרומי, אף שבא מאדום, אין להם לא כתב ולא לשון, ודו"ק.

ומבואר שמה שאמרו שרומי זה אדום, היינו שאחד מאדום בא לרומי והשתלט עליהם, ואחר כך השתלב איתם, אבל אין זה שכל אדום הוא רומי, רק חלק ממנו.

(4) עי' חזו"א אבהע"ז ה' ח'.

(5) ועי' גם ברמב"ן שה"ש (ה' ו'), פתחתי אני וכו'.

אכן רבינו הגר"א נקט בזה קצת באופן אחר, דבפירוש הגר"א למגילת אסתר (על דרך הפשט, סוף פרק א'), אהא דכתיב **וישלה ספרים וכו' אל מדינה ומדינה ככתבה ואל עם ועם כלשונו**, כתב, וזה לשונו, נקט גבי מדינה **כתב**, וגבי עם **לשון**, כי האומות נחלקו בארבעה דברים, בכתב, ולשון, וארץ - שכל אומה יש לו ארצו, ובמלבושים, וסנחריב בלבד את כל האומות, ומי שישב במדינה זו הושיב במדינה אחרת, והכתב הוא לפי המדינה, אבל כל אומה מדבר כלשונו שהיה מדבר מתחלה, לכך כתיב אצל מדינה כתב, כלומר להשרים שבמדינה כי השרים לא גלה סנחריב, אבל להעם כלשונו, כלומר היה צריך לכתוב כתב המדינה, ולשון של אותה אומה שיושב בה עכשיו, ובזה (שיש מדינה מסוימת של אומה אחת, ויושב בה עכשיו עם של אומה אחרת), מתורץ מה שהקשה האבן עזרא, שאמרינן שגליותינו (הגלות הרביעי) הוא גלות אדום, והלא מלכות רומי הוא כתיב, ואדום היה תחת מלכי ישראל בשעת החורבן, אבל לפי מה שכתבנו אתי שפיר כי סנחריב בלבד את כל האומות, והיה קבלה בידם שאדום הושיב ברומי, ע"כ.

פירוש דהאבן עזרא חולק על אלו דסבירא להו שהגלות הרביעית היא של אדום, וזה לשונו, (בראשית כ"ז מ'), וישנים שלא הקיצו משנת האולת יחשבו כי אנחנו בגלות אדום, ולא כן הדבר, ורומי שהגלתנו היא מזרע כתיב, וכן אמר המתרגם וצים מיד כתיב, והיא מלכות יון בעצמה וכו', ע"כ⁶, ועל זה כתב הגר"א דאם נאמר כנזכר, שסנחריב הושיב בני אדום ברומי, שפיר שייך שהמדינה והשרים הם של כתיב, אבל העם עצמו הם מאדום.

ומדברי הגר"א יוצא שכל אדום נמצא ברומי, ואם כן מה שאמרו רומי הוא אדום, היינו כל אדום נמצא במדינה זו של כתיב, והם רומי.

ד

ונראה שאף על גב דכולם מודים שרומי מורכב משני אומות, מאדום ומיון, מכל מקום פליגי בביאור אדום זו רומי, דלפי הרמב"ן פירושו שחלק מאדום (צאצאי צפו בן אליפז), שלטו על הכתים ונתערבו בהם, ומהם נתהווה רומי, ואם כן אף שרומי מאדום, מכל מקום אין כל אדום רומי, דרק חלק מאדום הינה רומי.

אכן לפי הגר"א כל אדום עכשיו נמצא ברומי, שמכיון שבא סנחריב ובלבל את העולם והעביר את אדום לכתים, ושם נעשו רומי, אם כן אדום הוא עכשיו רומי.

ונראה דבזה פליגי רש"י והרמב"ן, דרש"י סבירא ליה כפירוש הגר"א, וכל אדום נמצא עתה ברומי, ואם כן כשאמרו חז"ל (בפרקי דר' אליעזר, פרק ל"ח) שמגדיאל הוא רומי, היינו שאלוף אדום נמצא עכשיו שהוא אלוף רומי, וזה נבואה על העתיד, שגם כשאדום יהיה רומי גם אז יהיה אלוף מגדיאל ועירם מצאצאי עשיו.

אבל הרמב"ן לשיטתיה אזיל, שרומי בא רק מחלק של אדום, מההוא שהלך לכתים והתערב בהם, ומהם ביחד יצא רומי שמורכב משניהם. ולפי זה שפיר יש לומר שמדובר כאן על התחלת רומי, כשמלך ושלט בראשונה אחד מאדום על בני יון, זה היה התחלתה של רומי, וההוא היה אלוף מאדום, וכן אין לומר אדום הוא רומי, אף שרומי בא מאדום, דהא לא כל אדום נמצא ברומי, רק חלק ממנה, ומשום הכי פירש הרמב"ן דמגדיאל זו רומי היינו שורשה של רומי, ודו"ק.

(6) ועי' ברמב"ן פר' בלק מש"כ על דבריו.

ט), **ואלה תלדות עשו אבי אדום בהר שעיר**, וכן עוד בהמשך (פסוק י"ט), **אלה בני עשו ואלה אלופיהם הוא אדום**, וכן בסוף הפרשה (פסוק מ"ג), **אלוף מגדיאל וכו' אלה אלופי אדום למשבתם בארץ אחזתם הוא עשו אבי אדום**, ע"כ.

ולכאורה צריך ביאור למה חזר ושנה כמה פעמים שעשיו הוא אדום.

והנראה בזה, דהא הטעם שעשיו נקרא אדום כתוב לעיל בפרשת תולדות, מפני שאמר **הלעיטני נא מן האדם האדם הזה וכו' על כן קרא שמו אדום**, ע"כ.

ומבואר טעמא משום שאמר **הלעיטני נא**, (נ"א בגימטריא אדו"ם), והנה פירוש נא הוא שאינו מבושל כל צרכו, (וכדפירש רש"י בפרשת בא, **אל תאכל ממנו נא**), ואם כן החסרון של עשיו הוא משום שלוקח דברים לפני זמנם, לפני שהוא ראוי³.

והשתא יש לפרש מה שכתוב כאן דעשיו הוא אדום, שעדיין יש לו תכונה זו שאינו ממתין עד שיהא מוכן, גם כשהיה בארץ כנען, וגם כשנמצא בהר שעיר, אף על גב שבא למקומו עדיין הוא אדום, וגם כשיש לו ילדים ואלופים, מכל מקום נשאר עדיין אדום, ואף בבני אדום ואלוף מגדיאל שהוא רומי, (כדפירש רש"י), עדיין נשאר עם תכונה זו, ונקרא שמו (שזה מהותו), אדום.

(3) ועי' מש"כ בליקוטי נ"י פר' תולדות.

לע"נ הגאון הצדיק

רבי שלום מרדכי בן רבי יצחק הכהן שבדרון זצוק"ל
נלב"ע כ"ב כסלו
הונצח ע"י נכדו

לע"נ

הרב יהושע בן הרב מנחם מנדל באדנר זצ"ל
נלב"ע כ' כסלו
הונצח על ידי בני משפחתו

כולל ערב זכרון משה מתים הלוי

מעומקא דליבא נשגר כוס של ברכה לידידנו מחשובי האברכים
היושבים בבית ה' בלילות, יגע ועמל בעסק התורה ה"ה

הרב רפאל ליבהוף שליט"א

עם הולדת בנו ני"ו במזל טוב.

יעזור ה' ויראה נחת ואושר כל הימים,
ויזכה לגדלו לתורה ולחופה ולמעשים טובים.

מאחלים

בני החבורה הרב משה רוטנברג

ראש הכולל